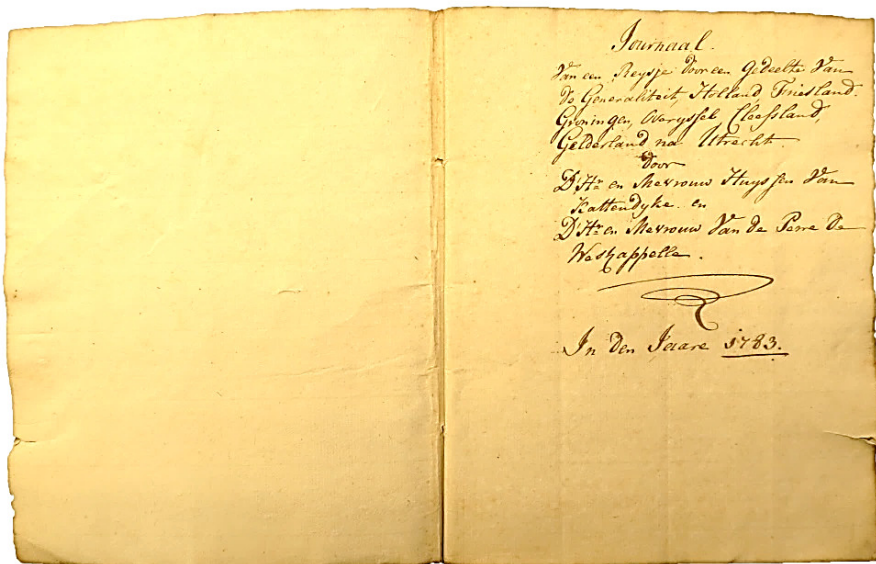

KORTE CONTEMPORAINE BESCHRIJVING VAN BEECKESTIJN UIT 1783

Jan Holwerda

In mei 1770 viel in een advertentie van de *Oprechte Haerlemse courant* te lezen dat de 'teekening van de Lustplaats Beekesteyn thans in gereedheid is (vervaardigt door den Architect J.G. Michael)'. Twee jaar later, in april 1772, was de gravure op basis van deze tekening gereed en stond in een advertentie in dezelfde krant dat 'De heeren welke op dezelve ingeteekend hebben [worden] verzogt, hunne exemplaaeren te doen afhaalen bij de architect, in Amsterdam, Haarlem of Den Haag'.¹

De gravure heeft zorggedragen voor de bekendheid en faam die Beekestijn direct kreeg en in feite steeds opnieuw verkreeg. (Denk aan latere publicaties door onder andere L.A. Springer en herhaalde restauraties en publiciteit sinds de jaren 70 van de vorige eeuw).

Afb. 1. Titelpagina van *Journal van een reis door Holland en andere provincies door de echtparen Huyssen van Kattendijke en Van de Perre de Westcapelle*. Foto: Jan Holwerda.

'seer beroemd' heette de buitenplaats in mei 1783. In die maand maakten de echtparen Huyssen van Kattendijke en Van de Perre de Westcapelle vanuit Middelburg 'een reisje door een gedeelte van de Generaliteit, Holland, Friesland, Groningen, Overyssel, Cleefslan, Gelderland na Utrecht'.² Een journaal van deze reis werd bijgehouden door Martinus Johan Veth van de Perre (1748-1802) gehuwd met Clasina Cornelia van Bronkhorst (1754-1809). Martinus Johan was tot 1795 afwisselend schepen, raad en burgemeester van Middelburg. Daarnaast was hij Vrijheer van Westkapelle, Heer van Nieuwland en tot 1798 eigenaar van 't Hof te Westkapelle.³ Het echtpaar reisde met Wilhelm Jacob Huyssen van Kattendijke (1758-1826) en Catharina Maria Gerardina Turcq (1761-1823). Wilhelm Jacob was eveneens regent in het Middelburgse en bezat vanaf 1791 tot 1797 de buitenplaats Overduin te Oostkapelle. Voor 1791 was zijn moeder eigenaar en Wilhelm Jacob vermoedelijk medegebruiker.⁴

Op 27mei 1783 bezocht het viertal Beekestijn, het journaal zegt:

'en kwaamen om 10. uuren te Bekesteyn buytenplaats van de scheepen Boreel en welke om syn aanleg in de Engelsche smaak seer beroemd is, wy staptten hier van de waagen af, die aan het hek bleef wagten, en gingen met den tuynman, die daarby woont deselve door wandelen, passeerende eerst de stallingen, en het Huys, dat niet seer groot en ook geen buytengemeen aansien heeft, de plaats is groot 140 gemeeten, en waar men komt soo veel mogelyk aangelegt in de Engelsche smaak, dus men overal vind [sic] gazons, kleyne bosjes met bloemdragend gewas, beekhés [beekjes] en slingerlandhés [slingerlaantjes] in het kreupel hout, de menagerie, die ook in dier smaak is aangelegt, scheen niet groot in agting meer te syn, en aan de plaats selve word jaarlyks verandering gebragt, waarom sig daar ook altoos een Architect, die de gantsche plaats heeft aangelegt nog ophoud, van vele luyden tot het aanleggen werd gebruyk, in de moestuynen vonden wy vry goede broeyery, dog deselve was egter niet seer buytengemeen. Wy vervolgden weder onsen weg door het schoone dorp Velsen, en het steedeke Beverwyk (...).⁵

Opvallend is het woord 'dus' in de zinsnede 'in de Engelsche smaak, dus men overal vind gazons, kleyne bosjes met bloemdragend gewas, beekhés [beekjes] en slingerlandhés [slingerlaantjes] in het kreupel hout'. De genoemde elementen stonden blijkbaar als vanzelfsprekend voor de nieuwe tuinmode. Dat de auteur van mode en smaak op de hoogte was valt ook af te leiden uit gebruik van het woord 'anticq' dat in het journaal meermaals in de beschrijving van diverse oude gebouwen is terug te vinden. Maar bijvoorbeeld ook uit het gebruik van het woord 'irregulierder' in de zinsnede 'Mastbos [bij Breda] irregulierder dan het voorige [Liesbos]'.

Dat een tuin niet statisch is weet een ieder. Groen groeit, bloeit en sterft af. Daarnaast resulteren opeenvolgende veranderingen in mode en smaak steeds opnieuw in wijzigingen. Het is dan ook duidelijk dat een gravure als die van Beekestijn slecht een momentopname is. Toch ben je geneigd die te koppelen van een periode, een periode van een zekere stabiliteit, een periode met eenzelfde beeld. Maar ook dat kan bezijden de waarheid zijn, de zinsnede 'aan de plaats selve word jaarlyks verandering gebragt' lijkt iets anders te zeggen.

In verband met die veranderingen is er blijkbaar 'altoos een Architect'. Al noemt het journaal geen naam, er zal ongetwijfeld bedoeld worden op Johann Georg Michael (1738-1800). Bedoelde architect heeft dan al bekendheid en veel emplooi omdat hij door 'vele luyden tot het aanleggen werd gebruyk'. In en vanaf 1783 was Michael gedocumenteerd betrokken bij veranderingen rond kasteel Doorwerth⁶ en die bij kasteel Biljoen (Velp).⁷ Werk van voor 1783 kennen we eigenlijk alleen op grond van toeschrijvingen, als die van werk op de in de nabijheid van Beekestijn gelegen buitenplaatsen Velserbeek, Waterland en Vogelenzang.⁸ Mogelijk vielen de eigenaren van deze buitenplaatsen onder de in het journaal genoemde 'vele luyden'.

Noten

¹ Jan Holwerda, Beeckesteyn, geteekend door Michael en gegraveert door Philips, *Cascade bulletin voor tuinhistorie* 21 (2012) nr. 2, p. 43-46.

² Gelders Archief, Arnhem, toeg.nr. 0894 *Huis Ruurlo*, inv.nr. 763 *Journal van een reis door Holland en andere provincies door de echt)paren Huysen van Kattendijke en Van de Perre de Westcapelle*, 1783. 2 delen.

³ Martin van den Broeke, Jan Arends. *Buitenplaatsen op Walcheren*, Alphen aan den Rijn 2001, p. 192-193.

⁴ R.H.M. van Immerseel en A.M.M. van Haperen, "Dat de Overduinsche bloemhof bloei". *De geschiedenis van de buitenplaats Overduin te Oostkapelle*, Amersfoort 2011, p. 37. Van den Broeke 2001, p. 140-141.

⁵ Met 'beekhés' en 'slingerlandhés' worden blijkbaar beekjes en slingerlaantjes bedoeld. Zo valt elders te lezen: 'met waterloophés waarover kleyne bruggehés leggen'. Verder werd diezelfde dag 's avonds ook de Alkmaarder Hout bezocht, 'aangelegt met regte en slingerlanden'; het 'landen' is binnen de context bijna niet anders te lezen als lanen.

⁶ J. Kalf, Verslag der commissie van advies betreffende de herstelling van het kasteel "Doorwerth", *Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond* 4 (1911), p. 92, noot 4.

⁷ U. M. Mehrrens en H. M. J. Tromp. *Biljoen en Beekhuizen te Velp*, Deel 14 van Bijdragen tot het bronnenonderzoek naar de ontwikkeling van Nederlandse historische tuinen, parken en buitenplaatsen, Zeist 1984, p. 10-21. En Heimerick M.J. Tromp, *De Nederlandse landschapsstijl in de achttiende eeuw*, Leiden 2012, p. 144-156.

⁸ Carla S. Oldenburger-Ebbers, De tuinarchitectuur van Johann Georg Michael (1738-1800), *Bulletin KNOB* 90 (1991) nr. 3, p. 73-79.